

Naj zaključim z željo, da bi bil čez nekaj let — ob dvajsetletnici — uresničen vsaj pretežni del teh načrtov in da bi postala Ljudska knjižnica v našem mestu poleg muzeja močan kulturni center, ki bi plemenitil, vedril in učil ter zblíževal bralce vse naše občine.

Janko Krek

OTVORITEV MUZEJA NA LOŠKEM GRADU

Ločani, zlasti muzejski sodelavci in ljubitelji, so že dolgo gojili željo, da bi loški grad postal reprezentančna stavba loškega mesta. Ta želja se jim je izpolnila v letu 1959. S 1. januarjem so se odprla vrata gradu in skozi nje so se v staro zgodovinsko stavbo pričele seliti muzejske zbirke iz puštalskega gradu. S tem je loški grad zaživel svojevrstno novo življenje: V muzejskih zbirkah je grajska in loška zgodovina znova oživila. Tako je grad postal kulturna ustanova, ki povsem odgovarja njegovemu značaju.

Preden pa sta loški grad in muzej pričela opravljati svojo novo funkcijo, je preteklo osem mesecev težkega in napornega dela. Muzejsko društvo in muzejska uprava sta vložila vse svoje moči, da so bili grajski prostori preurejeni za muzej in da so bile muzejske zbirke najsmotrneje razporejene in urejene. Dne 16. avgusta pa je bila slovesna otvoritev muzejskih zbirk na loškem gradu, povezana s proslavo dvajsetletnice obstoja loškega muzeja, ki je bil prvič odprt 27. avgusta 1959.

K otvoritvi so bili povabljeni vsi člani škofjeloškega muzejskega društva, zastopniki upravnih in političnih organov, družbenih organizacij, znanstvenih in kulturnih ustanov, prebivalci mesta Škofje Loke ter bližnje in daljne okolice. Razposlanih je bilo 700 vabil in 100 lepakov, v vseh lokalnih in republiških časnikih pa so bili objavljeni zadevni informativni članki.

Slavje se je pričelo ob devetih dopoldne. Predvideno je bilo, da bi se program odvijal na grajskem dvorišču, vendar je bil prireditveni prostor zaradi slabega vremena prestavljen v grajsko dvorano. Ta je bila do zadnjega kotička polna ljubiteljev muzejskega dela, skoraj prav toliko udeležencev pa je kljub slabemu vremenu vztrajalo na dvorišču, tako da se je dopoldanske otvoritve muzeja na loškem gradu udeležilo okoli tisoč ljudi. Med najvidnejšimi gosti so bili zvezna ljudska poslanca Boris Zihelr in Vladimir Logar, republiški ljudski poslanec in podpredsednik OLO Kranj Svetko Kobal, podpredsednik okrajnega odbora Zveze borcev v Kranju Milan Zakelj, sekretar občinskega komiteja ZKS v Škofji Loki Andrej Levičnik, podpredsednik občinskega ljudskega odbora Škofja Loka Janko Kokalj, akademiki dr. Milko Kos kot predsednik Zgodovinskega društva za Slovenijo, dr. France Stele in Gojmir A. Kos, predsednik Društva muzealcev in konservatorjev Slovenije dr. Anton Polenec, znanstveni sodelavec Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Emilijan Cevc, ustanovni član loškega Muzejskega društva univ. prof. dr. Jože Rant in več profesorjev rojakov, ki so leta 1936 podpisali vlogo za ustanovitev loškega muzeja, zastopniki osrednjih, pokrajinskih in krajevnih muzejev, Boris Matajec in inž. Hugo Weis od Turistične zveze Slovenije in drugi.

Proslava se je odvijala po predvidenem programu. V znak pričetka je godba na pihala prosvetnega društva »Svoboda« pod vodstvom tov. Iva Gulića zaigrala na dvorišču nekaj koračnic v pozdrav udeležencem. Proslavo je pričel predsednik Muzejskega društva dr. Pavle Blaznik, ki je pozdravil vse navzoče in v kratkih besedah omenil namen slavja. Za njim je moški pevski zbor DPD »Svoboda« pod vodstvom tov. Staneta Svovljšaka zapel dve pesmi, eno narodno in eno partizansko. Slavnostni govor je imel prof. France Planina, ki je podal pregled delovanja muzejskega društva in muzeja v Škofji Loki ob dvajsetletnici njegovega obstoja (govor je objavljen spredaj na str. 59—66). Sledile so recitacije: Branko Berčič je prečital iz Tavčarjeve Visoške kronike odlomek, ki govori o srednjeveškem loškem gradu, dijaka Marko Vidmar in Ema Luštica pa sta recitirala nekaj odlomkov iz partizanske literature.

Za tem je tov. Svetko Kobal v imenu organizacije Zveze borcev v Škofji Loki spregovoril o delu za muzejski oddelek, ki prikazuje narodnoosvobodilno borbo in o njegovem pomenu:

»V okviru loškega muzeja otvarjamo danes tudi oddelek NOB ali bolje rečeno ljudske revolucije, ki je imel do sedaj svoje prostore v Domu Zveze borcev. Na-

pačno bi bilo misliti, da gre ob preselitvi oddelka NOB enostavno za tehnično vprašanje in tehnični napredek. Do sedaj ločena dela muzeja sta predstavljala vse preveč razbiti enoti, da bi obiskovalec lahko dobil nepretrgano sliko razvoja in dogodkov. Združitev obeh dosedanjih delov v eni stavbi ima zato poleg tehničnih prednosti predvsem prednost v možnostih, da se muzejske zbirke, ki se zaključujejo z najnovejšo dobo, dobo revolucionarne preobrazbe naše družbe, prikažejo kot enovit in nepretrgan proces, v katerem je človek korak za korakom v borbi za svoj materialni obstoj osvajal prirodne sile in jih postavjal v svojo službo, proces, v katerem je človek ob tej borbi oblikoval tudi samega sebe in medsebojne odnose. Najnovejša doba, ki jo kaže prav zbirka NOB in ljudske revolucije, je v tem razvoju dosegla svojo prelomnico. Nosilec in organizator te revolucije — čigar 40-letnico letos praznujemo — KP Jugoslavije, ki je oborožena z znanstvenimi materialističnimi pogledi na svet, zavrgla stoletne predsodke, v katerih je dostikrat tavala človeška družba, je bila edina sposobna, da ob splošni podpori vseh ljudi popelje našo družbo k svetlejšim idealom in lepši bodočnosti. Šele današnja socialistična družba, urejena na tolikih žrtvah zmotnih družbenih sistemov, lahko pravilno in globoko pojmuje vrednotenje kulturnih dobrin, ki so jih ustvarjale generacije in jih še danes ustvarjajo, kajti ta družba ima v svojem ospredju predvsem človeka, za čigar blagor se vse dogaja, in je prežeta z globokim humanizmom in idujo medsebojnega spoštovanja, polna vere v končno zmago človeškega duha. Brez dosedanjih zmag bi tudi v tem času ne mogli biti priče številnih sličnih otvoritev kulturnih institucij, ne mogli bi biti priče posebne skrbi, ki jo naša ljudska oblast posveča takim in sličnim dejavnostim.

Ceprav se naša občina, gospodarsko relativno nerazvita, bori s številnimi materialnimi problemi, ki jih prinaša borba za dvig narodnega dohodka, ki je imperativ vsakega napredka tako materialne baze kot socialističnih odnosov, pa vendar ti problemi ne preprečujejo sooblikovanje pravilnega gledanja na pomen institucij, ki vplivajo na človekovo zavest in s svojo dejavnostjo v taki ali drugačni obliki pomagajo, da se človek laže osvobodí miselnih bremen preteklosti ter smejeje pristopa k ustvarjanju novih, višjih družbenih odnosov. Prepričani smo, da se bodo vsi materialni izdatki, ki jih je občinski ljudski odbor imel do sedaj in ki jih bo imel še naprej z rednim vzdrževanjem in funkcioniranjem muzeja, bogato poplačali pri vzgoji našega človeka, zlasti mladine, ki je konec koncev vendarle tisti edini odločilni faktor, ki ob dobrem razpoloženju in počutju ustvarja bogastvo človeških dobrin. Dosedanje delo našega muzeja, globoko prežeto z entuziazmom samih ustanoviteljev in ljubiteljev te dejavnosti, nam je prav gotovo najboljše jamstvo, da se bodo tudi za naprej uresničila tovrstna pričakovanja ljudskega odbora in da bodo neposredni proizvajalci v občini, ki so s svojim delom omogočili današnjo svečanost, tudi v bodoče lahko glasovali za to, da se del narodnega dohodka izdaja v te namene.

S preselitvijo oddelka NOB v sedanje prostore niso bile izvršene bistvenejše vsebinske spremembe v razstavljenih zbirkah. Večji in enotnejši prostor je sicer omogočil večji obseg razstavljenih dokumentov in predmetov, vendar je notranja razporeditev in zamisel ostala v glavnem ista. Pomembno pridobitev sedanjega oddelka NOB predstavljajo dokumenti in slike, ki boljše in plastičneje prikazujejo splošni jugoslovanski okvir, v katerem so nastali pogoji tudi za lokalno revolucionarno akcijo. Nadalje je pomembna pridobitev razširitev razstavnega gradiva na predvojno delavsko gibanje v Loki in okolici, ki obiskovalcu olajša razumevanje nadaljnjih dogodkov. Sedanji razstavní prostori omogočajo, da bi tudi ta oddelek dobil značaj pokrajinskega muzeja z obdelavo gradiva iz Poljanske in Selške doline, vendar pomanjkanje časa ni dopuščalo, da bi bila tudi ta naloga uspešneje rešena. Organizatorji oddelka NOB se zavedajo, da zbirka in ureditev še daleč ni popolna ter da je ostalo nerešenih še obilo nalog, katerih se bo sedaj v boljših pogojih tudi laže lotiti. Zato bo vsaka pripomba obiskovalcev nadvse dobrodošla v želji, da bi bil oddelek NOB rezultat kolektivnega dela vseh borcev NOB in slednjega občana naše občine. Zlasti bomo srečni, če bomo čutili, da naša mladina, ki jo čakajo v življenju še velike naloge, črpa iz dokumentov NOB vse neizmerno bogastvo, ki ga je ta doba ustvarila v pogledu junaštva, tovarištva, plemenitosti in humanosti. S tem bo dobil ta oddelek svoj resnični smisel.

Dovolite mi, da se ob tej priliki v imenu Zveze borcev iskreno zahvalim občinskemu ljudskemu odboru za veliko razumevanje, ki nam je omogočilo, da danes predajamo to pridobitev, nove muzejske zbirke na loškem gradu, naši javnosti.

Iskreno se moram zahvaliti tudi Državnemu sekretariatu za notranje zadeve LRS, ki je kljub svojim težavam in odgovornim nalogam s polnim razumevanjem omogočil uresničitev davne želje tukajšnjih prebivalcev. Borci NOB se dalje toplo zahvaljujemo vsem, ki so s svojo požrtvovalnostjo kakor koli prispevali, da ob jubilejnem letu naše Komunistične partije lahko slavimo novo zmago pri uresničevanju velikih idealov naše ljudske revolucije.

Za zaključek svečane proslave je v imenu občinskega ljudskega odbora Škofja Loka povzel besedo njegov podpredsednik tov. Janko Kokalj, ki je dejal: V imenu ljudskega odbora škofjeloške občine toplo pozdravljam spoštovane goste, ki ste prihiteli na današnje slavje Ločanov, ko odpiramo preurejeni muzej in loški grad. Ob tej priliki se moram najprej zahvaliti Sekretariatu Izvršnega sveta LR Slovenije za notranje zadeve, ki je z razumevanjem izpolnil večletne želje Ločanov in izpraznil grad, ta zgodovinski in dominantni objekt našega mesta, in tako omogočil, da je dobil muzej za svoje zbirke, ki so tako zelo povezane tudi z grajsko zgodovino, prav posrečeno v gradu najbolj primerne prostore. Nadalje se zahvaljujem Muzejskemu društvu, njegovemu odboru in predsedniku dr. Pavlu Blazniku za požrtvovalno delo pri oskrbovanju in urejanju muzeja, še posebej pa prof. Francetu Planini, ki je žrtvoval vse proste dni svojih zimskih in letnih počitnic za selitev in ureditev muzejskih zbirk. Prav tako naj bo izrečena zahvala upravi muzeja, ki je z vneto urejevala prostore in razstavljeno gradivo. Občinski ljudski odbor želi, da bi novo urejeni razstavniki prostori z lepimi zbirkami ne služili samo trenutni radovednosti posameznikov, ampak da bi stalno privlačevali k ogledom številne goste. Zlasti naj bi prihajala pogosto semkaj šolska mladina. Ta naj bi tukaj nazorno spoznavala težko življenje naših prednikov, podložnikov loškega gospostva, napore in borbe trgovcev in obrtnikov, loških meščanov, ter velike spremembe v družbenem, gospodarskem in političnem razvoju loškega prebivalstva od srednjega veka do današnjih dni. S temi nazornimi spoznanji si bo mladina gradila svoj svetovni nazor in dobila solidne temelje za razvoj take svoje osebnosti, ki je nujna za človeka današnje družbene skupnosti v socialistični Jugoslaviji. Muzej bo tako odigral važno vlogo pri izobraževanju in vzgoji naše mladine ter s tem izvrševal kulturno poslanstvo, ki je njegova prvenstvena naloga. Zato je naša želja, da bi Muzejsko društvo in uprava muzeja stalno in sistematično dopolnjevala razstavne zbirke z novimi predmeti, ki bi privlačevali obiskovalce. Istočasno bi to mnogo pripomoglo tudi k razvoju tujskega prometa v Loki. V ta namen želimo, da bi se kmalu uresničil tudi načrt o restavriranju pred desetletji porušenega osrednjega stolpa, ki bi vrnil gradu prvotno srednjeveško podobo. Loka pa bi s še impozantnejšo grajsko stavbo dobila svoje pravo lice. V tem stolpu naj bi bili urejeni gostinski prostori. Tako bi stavba, ki je vzbujala našim prednikom neugodje, strah in odpor, nudila po tolikih spremembah, združenih z grenkobo in trpljenjem, danes delovnemu človeku oddih in razvedrilo. V mislih na težko preteklost in s trdnim zaupanjem v lepšo prihodnost odpiram danes v imenu občinskega ljudskega odbora grajska vrata in izročam loški grad novim namenom.

Po govoru je podpredsednik ObLO Škofja Loka tov. Janko Kokalj s ključem, ki mu ga je izročil predsednik muzejskega upravnega odbora in društva dr. Pavle Blaznik, slovesno odprl vhod v grad in v muzejske zbirke. Prvi so vstopili tuji gostje, nato domači udeleženci. Muzejski prostori so se polnili in obiskovalci so si ob strokovnem vodstvu ravnatelja muzeja tov. Andreja Pavlovca in odbornikov Muzejskega društva z velikim zanimanjem ogledovali grad in novo urejene zbirke ter se o njih v splošnem zelo pohvalno izražali.

Po ogledu muzejskih zbirk je odbor Muzejskega društva povabil prisotne predstavnike slovenskih kulturnih in znanstvenih ustanov, muzejev, turistične zveze in politične funkcionarje na strokovni razgovor v spodnji sobani okroglega stolpa. Predsednik dr. Blaznik je uvodoma pojasnil odborovo željo, naj strokovnjaki kritično presodijo sedanje muzejske zbirke in način razstavljanja ter svetujejo, v katero smer naj uprava muzeja in društvo uravnava nadaljnje delo, da bo muzej čim bolj izpolnjeval svoje prosvetno poslanstvo. Društveni gospodar prof. Planina je na kratko razložil še težnje društva, da bi muzej v novih prostorih doprinašal svoj delež ne le k prosvetljevanju domačinov, temveč tudi k pospeševanju turizma ter nakazal dosedanja prizadevanja in načrte za prihodnost. V prisrčnem razgovoru, med katerim je društveni odbornik tov. Ivan Hafner postregel gostom s skromnim prigrizkom, so povabljeni povedali svoja mnenja o pomenu loškega muzeja in svoje misli o njegovem nadaljnjem delovanju. Posebno tehtne nasvete so dali

akademiki dr. France Stele, dr. Milko Kos in Boris Zihelr, znanstveni sodelavec dr. Emilijan Ceve, predsednik društva muzealcev dr. Anton Polenec, organizacijski sekretar Turistične zveze Slovenije Boris Matajtec in ravnatelj brežiškega muzeja tov. Stiplovšek. Vsi so se o novih zbirkah povoljno izražali, posebno pa so poudarjali pomembnost zbirk o razvoju obrti in splošni značaj muzeja, ki prikazuje Loko in okolico iz najrazličnejših vidikov. Z zadovoljstvom so ugotovili, da je ta ustanova »muzej dela« in da prikazuje predvsem življenje tukajšnjega delovnega človeka. Priporočili so, naj se še bolj temeljito zajame vse loško ozemlje. Posebno bi bilo treba proučiti ljudsko umetnost, ki je prav na tem ozemlju zelo cvetela, njeno povezanost s furlanskimi mojstri in njen vpliv na velike umetnike, ki jih je toliko izšlo iz teh krajev. V turističnem pogledu bo muzej gotovo velikega pomena, če bo Loka pripravila osnovne pogoje za udobno bivanje in prijetno počutje obiskovalcev, upravičeno poudarjajoč vse turistične prednosti, posebnosti in privlačnosti svojih krajev. Po posvetovanju so se udeleženci skupno fotografirali.

Ves dan so se vrstili v muzeju obiskovalci, ves dan so bile zbirke polne ogledovalcev, saj si je ogledalo novo odprte muzejske zbirke na loškem gradu okoli 3000 ljudi. Popoldne je Ribiško društvo priredilo na gradu še veselico, ki je nudila obiskovalcem muzeja po ogledu muzejskih zbirk tudi prijetno razvedrilo.